

**VÅRD**

**VARDAG**

**VÄRDERINGAR**

**Valprogram 2026**



**VÄNNÄS**

# INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	Valprogrammet i korthet.....	3
2.	Arbete och företagande .....	4
3.	Bygga och bo .....	5
4.	Civil beredskap .....	6
5.	Ekonomi.....	8
6.	Familj .....	9
7.	Hälsa- och sjukvård .....	11
8.	Integration och samhällsgemenskap .....	12
9.	Kultur och fritid.....	14
10.	Miljö och klimat.....	17
11.	Personalpolitik och kompetensförsörjning .....	19
12.	Skola .....	21
13.	Social välfärd för barn, äldre och personer med funktionsnedsättning .....	24
14.	Trygghet och välfärdsbrottslighet .....	28

# 1. Valprogrammet i korthet

Detta är Kristdemokraterna i Vännäs valprogram för Vännäs kommun. Vår lokala politik bygger på att skapa ett gott samhälle genom att stärka företagsklimatet, familjen och den civila beredskapen. För att trygga välfärden betonar partiet vikten av ett konkurrenskraftigt näringsliv med mindre byråkrati och enklare upphandlingar för småföretag. Den ekonomiska politiken präglas av god hushållning med fokus på kärnverksamheter, effektivisering genom AI och en strävan efter låga skatter. Inom boende och stadsplanering prioriteras trygghet, valfrihet och familjevänliga miljöer, med särskilda satsningar på äldreboenden och förenklade bygglovsprocesser även på landsbygden.

Familjen ses som samhällets viktigaste fundament, och KD vill öka föräldrarnas valfrihet genom ett brett utbud av barnomsorg och sänkta trösklar för hjälp via familjerådgivning. I skolan och omsorgen betonas vikten av små barngrupper och tidiga insatser för att upptäcka barn som far illa. Denna omsorgstanke sträcker sig även till hälso- och sjukvården, där den kommunala vården ska stärkas genom bättre läkartillgång och ökad kompetens inom demensvård och psykisk hälsa.

Integrationen ska uppnås genom tydliga krav på språk och arbete, där eget bostadsägande och gemensamma värderingar ses som nycklar till samhällsgemenskap. I en tid av ökad osäkerhet läggs stort fokus på civil beredskap genom säkrad infrastruktur, lagerhållning av livsmedel och nära samverkan med civilsamhället. Slutligen värnar partiet ett rikt kultur- och fritidsliv där kulturarv, föreningsliv och barns fysiska aktivitet stöds, samtidigt som den konstnärliga friheten bevaras genom att politiker håller ett armlängds avstånd till kulturens innehåll.

Tycker du som vi? Varmt välkommen att bli medlem!

**Hans-Inge Smetana**  
**Gruppledare Kristdemokraterna Vännäs**

[Ansök om medlemskap i Kristdemokraterna](#)



**Bli medlem i KD**

## 2. Arbete och företagande

Ett konkurrenskraftigt och differentierat näringsliv är en förutsättning för det goda samhället och en god välfärd. Det innebär att det måste skapas och vidmakthållas ett bra klimat för småföretagande, där människors idéer, kreativitet och entreprenörskap får möjlighet att växa.

Möjligheterna för den lokala politiken att skapa jobb är begränsade. Däremot kan politiken bidra till att det blir lättare att driva företag. En kommun eller region med välmående och framgångsrika företag har lägre arbetslöshet, högre tillväxt och bättre förutsättningar att finansiera välfärden. Den politiska ledningen har ett övergripande ansvar för goda attityder till företagande och att skapa förståelse för företagares situation och behov. Byråkrati och krångliga regler ska motverkas.

### **KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:**

#### **En policy mot osund konkurrens från kommunalt/ regionalt driven verksamhet ska utformas**

Det offentliga ska fokusera på att sköta sina kärnuppgifter och avstå från att bedriva verksamhet som konkurrerar med näringslivet. Genom att ha en god dialog med näringslivet kommer man långt och det bör också finnas en rutin för hur klagomål angående osund konkurrens kan hanteras.

#### **Studie- och yrkesvägledningen ska stärkas i de kommunala skolorna**

Dagens elever är morgondagens entreprenörer och anställda. Det är viktigt att man i tidig ålder får inblick i den mångfald av arbeten som finns på arbetsmarknaden. Detta kan ske t ex genom studiebesök.

#### **Utökad arbetslivspraktik för elever i de kommunala högstadieskolorna kan erbjudas**

Detta bör ske i samråd mellan skola, vårdnadshavare och elev så att barnen/ungdomarna i takt med ökande mognad kan erbjudas lämplig praktik.

#### **Möjligheterna för små och medelstora företag att delta i kommunens/regionens upphandlingar ska förbättras**

Detta ska ske till exempel genom mindre detaljstyrning och förenklade förfrågningsunderlag. Ett annat exempel är att dela upp stora upphandlingar till flera mindre för att göra det möjligt för även mindre företag att lämna anbud.

#### **Kommunens/regionens uppföljning av upphandlade varor och tjänster ska förbättras**

Det finns många exempel på att kommuner förlorar stora pengar genom bristande uppföljning. Offentlig upphandling i kommunerna uppgår till ca 900 miljarder kr på ett år. En granskning visar att upp till tio procent skulle kunna sparas genom att förbättra kvaliteten på upphandlingarna.

### 3. Bygga och bo

Kristdemokraternas samhällsbygge utgår från att människor ska kunna leva i trygga, vackra och välfungerande miljöer där de känner sig delaktiga. Kommunens fysiska planering och bostadsförsörjning ska präglas av långsiktighet, hållbarhet och mångfald. Vårt mål är att skapa bostadsområden som främjar gemenskap, trygghet och livskvalitet. Kristdemokraternas bostadspolitik syftar till att skapa ett gott liv för alla, oavsett om du är ung, barnfamilj, äldre eller bor i en stad eller på landsbygden. Genom satsningar på trygghetsboenden, tillgängliga bostäder, attraktiva livsmiljöer och hållbar stadsutveckling skapar vi en kommun där människor kan leva och bo med trivsel och stolthet.

#### **KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:**

##### **Bostäder ska finnas som passar olika behov**

Kommunen har ett lagstadgat ansvar att planera bostadsförsörjningen för sina invånare, men inte att bygga bostäder själva. Genom detaljplaner, markanvisningar och samverkan med byggaktörer kan kommunen skapa förutsättningar för ett varierat bostadsutbud. Kommunen ska planera för en blandning av upplåtelseformer – hyresrätter, bostadsrätter och äganderätter och ska särskilt främja småhusbebyggelse i både tätorter och på landsbygden.

Det bör underlättas för hyrköp och andelsboenden genom markanvisningar. Det ska också säkerställas att allmännyttan erbjuder tillräckligt med bostadssociala kontrakt. Genom effektiviserade bygglovsprocesser och minskat regelkrångel för nybyggnation kan fler bostäder tillskapas.

##### **Familjevänlig stadsplanering**

Kommunen ska prioritera en trygg och barnvänlig stadsplanering med bostadsområden där lekplatser, skolor, service och ytor för fysisk aktivitet finns nära hemmet. Det ska finnas säkra skolvägar – både fysiskt och socialt – så att barn kan gå och cykla till skolan och sina fritidsaktiviteter själva.

##### **Skyddade boenden för våldsutsatta ska garanteras**

Det ska garanteras skyddade boenden och stödboenden för våldsutsatta kvinnor och deras barn, med långsiktigt stöd till självständigt boende.

##### **Fler bostäder för äldre behövs**

När antalet äldre snabbt blir många fler måste också antalet bostäder för äldre öka. Då äldres önskemål och behov ser olika ut behöver en mångfald av boendeformer erbjudas. Tillgången på äldreboendeplatser måste vara god för att säkerställa att alla som behöver en plats kan erbjudas detta. Det är inte minst viktigt för äldre med demenssjukdom. Detta kan ske genom att planera för fler trygghetsboenden genom detaljplaner och markanvisningar, och genom samverkan med privata aktörer och civilsamhället för att utveckla boenden med service och gemenskap.

Kommunen ska främja boenden med mellanboendelösningar där äldre kan bo självständigt med viss service och säkerställa att trygghetsboenden kan erbjudas utan biståndsbedömning.

## **Bygglov måste effektiviseras**

Staten bör inrätta en nationell norm för bygglovskostnaden men i avvaktan på en sådan reform behöver varje kommun effektivisera sin handläggning för att hålla kostnaden så låg som möjligt. Tiden är en annan aspekt som försvårar byggande. När byggnationen är i linje med beslutad detaljplan bör ett förenklat överklagandeförfarande införas där överklagande endast ska vara möjligt vid särskilda skäl. Inför tidsmål som anger att en detaljplan ska vara antagen inom exempelvis 18 månader från det att planuppdraget beslutats.

## **Hela Sverige ska fungera - Landsbygdsutveckling**

Kommuner på landsbygden står inför andra utmaningar än storstadskommuner. Det är viktigt att möjliggöra boende och arbete i hela landet.

Därför ska kommunen underlätta bygglovsprocesser på landsbygden för att stimulera nybyggnation. Bredbandsutbyggnad ska främjas genom samverkan med statliga, regionala och privata aktörer.

Det ska planeras för lokala byggprojekt och småskaligt bostadsbyggande i mindre orter. Det är viktigt att säkerställa att service och infrastruktur fungerar även i glesbygd.

## **4. Civil beredskap**

När krisen kommer duger inte ursäcker för bristande planering. Det krävs handlingskraft och resurser för att lösa akuta hot, vare sig de kommer i formen av snö, hetta eller väpnat angrepp. Vi måste förbereda oss för saker vi önskar inte ska hända, och ansvaret ligger på oss alla – vanliga medborgare så väl som politiska institutioner på alla nivåer.

Rysslands storskaliga invasion i Ukraina gör att vi idag har ett krig i vår geografiska närhet. Därför är återuppbyggnaden av det civila försvaret och samhällets beredskap efter decennier av förfall är en grannliga uppgift. Regeringen har pekat ut vägen framåt, men det duger inte att invänta centrala beslut – vi måste agera nu och göra vad vi kan. Det betyder inte ogenomtänkt – det finns många goda exempel att titta på och ta efter. Det viktiga är att vi gör en insats på den nivå vi kan agera.

Kunskap är centralt för att kunna förbereda sig för en kris. Att prioritera utbildning och information, till tjänstemän, politiker och medborgare, är av största vikt. Men det får inte bara vara planer; det måste vara konkret, övat, finansierat, och bemannat.

## **KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:**

### **Information är A och O**

Information är grundpelaren i all beredskap. Den ska vara tydlig, saklig, och lättillgänglig. Kommunen ska arbeta systematiskt med informationssäkerhet och cybersäkerhet. Kommunen ska aktivt kommunicera att beredskapen är en gemensam fråga. Alla medborgare har ett ansvar för sin egen förmåga att hantera kriser. Det bör finnas lokala versioner av broschyren "Om krisen eller kriget kommer" för varje kommun.

### **Alla behövs**

Alla organisationer med samhällsansvar ska ha planer för hur man hanterar olika kriser, inklusive exempelvis krigsplacering av personal. Civil beredskap måste organiseras utifrån "hängränneperspektivet".

## **Fysiska infrastrukturen måste säkras**

Förmågor som trygghetspunkter, ledningscentraler, alternativa kommunikationssystem ska finnas i kommunen.

Beredskapen att klara kriser får inte äventyras av ogenomtänkta initiativ på andra områden, som exempelvis en hundra procentig elektrifiering av kommunens fordonsflotta. Röjningsfordon måste vara fullt tillgängliga när de behövs, för vilket idag krävs dieselfordon och drivmedelsreserver.

Kommuner ska ha reservvattenplan respektive nödvattenplan, reservkraftaggregat, reservmaterial som brandslangar, pumpar, sandsäckmaskiner, dieseldrivna fordon, drivmedel, frystorkad mat, ett förråd av livsmedel med mera. Det är också av stor betydelse för vår beredskap att kommunerna bidrar till att säkra tillgången till skjutbanor.

Kommunen ska ha en kapacitet att bedriva kommunens kärnverksamheter i två veckor av egen kraft.

## **Övning ger färdighet**

Kommuner och regioner ska genomföra praktiska övningar av sin beredskapsförmåga, för olika typer av krisscenarier. Dessa bör inkludera invånare.

## **Civilsamhället har stor betydelse**

Kommunen ska uppmärksamma, möjliggöra och samverka med civilsamhället. Detta kan ske exempelvis genom föreningsbidrag och ett strukturerat informationsutbyte. Kommunen ska uppmuntra och etablera frivilliga resursgrupper i krisberedskapsarbetet.

Civilsamhällets gemenskaper – hjälporganisationer, föreningar, kyrkor, trossamfund, idrottsklubbar och sociala företag – utgör en oerhört viktig del av vårt samhälle. I händelse av lokala kriser blir det ofta tydligt vilken betydelsefull roll dessa goda krafter har då det gäller att bygga en god samhällsgemenskap.

## **Livsmedelssäkerheten måste bli bättre**

Man brukar förenklat säga att ungefär varannan tugga är importerad. Detta har regeringen adresserat med Livsmedelsstrategi 2.0 men det ligger också ett stort ansvar även på kommunal nivå.

Livsmedelsberedskap ska ha en hög prioritet med aktiv samverkan med andra aktörer, analys av behov, planering för hur distribution kan upprätthållas osv. Fritidsodlingen kan vara betydelsefull i detta sammanhang.

## **IT-säkerhet**

Kommunens IT-system ska vara robusta och säkra så att invånarnas uppgifter skyddas och verksamheten fungerar även vid störningar eller attacker. Det kräver tydliga rutiner, redundans och kontinuerliga tester – något de förtroendevalda behöver följa upp och ha god insyn i.

## 5. Ekonomi

För att kunna skapa ett gott samhälle måste det finnas en ekonomi som ger de politiska visionerna muskler. Det är ett välfungerande näringsliv och fler personer i arbete som genererar de skatteintäkter som gör det möjligt med en god välfärd för alla. Ett gott samhälle behöver också ha en väl fungerande offentlig sektor. Kommunen har över tid fått ett allt större åtagande med allt högre förväntningar ifrån invånarna. Det ställer större krav på styrning och uppföljning av sambandet mellan resurser, prestationer, resultat och effekter i verksamheterna. Det ställer också krav på ständiga prioriteringar, effektivisering och förnyelse av verksamheterna. Det handlar om att dels göra saker rätt, dels om att göra rätt saker.

Den kanske viktigaste faktorn för att upprätthålla en stark ekonomi är att vara återhållsam med de offentliga utgifterna. Genom en god ekonomisk hushållning säkerställer vi att det finns resurser för att möta kraven och förväntningarna på de välfärdstjänster vi har att leverera.

### **KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:**

#### **Fokus ska vara på våra kärnverksamheter**

Kommunen ska drivas med hög effektivitet och ett gott förvaltarskap där kärnverksamheterna prioriteras. Våga säga "nej" oftare än du säger "ja".

#### **Budgeten är ett verktyg - inte ett mål**

Skatten ska vara så låg som möjligt och så hög som nödvändigt – en strävan efter sänkt skatt är önskvärd.

#### **En ständig jämförelse är av godo**

Styrning och uppföljning av sambandet mellan resurser, prestationer, resultat och effekter i verksamheterna ska återkommande utvärderas. På de områden där kommunen ligger över kommungenomsnittet i kostnad ska en djupare analys genast genomföras.

#### **SKR:s prislappsmodell är ett bra verktyg**

Den prislappsmodell som SKR tagit fram och som baseras på demografi och volymer kan ligga till grund för det årliga budgetarbetet.

#### **Ranking av företagsamhet är en bra temperaturmätare**

Kommunens företagsklimat ska värderas högt. En kommun med välmående och framgångsrika företag har lägre arbetslöshet, högre tillväxt och bättre förutsättningar att finansiera välfärden. Det man mäter förbättrar man.

#### **Det är klokt att använda olika alternativ inom välfärden**

Välfärdstjänsterna ska kunna levereras av en mångfald av utförare, bland annat genom att använda Lagen om valfrihetsssystem (LOV), utmaningsrätt och Lagen om offentlig upphandling (LOU).

#### **Servicegarantier är ett bra instrument för bättre kvalitet**

Det ska utfärdas tydliga kommunala servicegarantier för kommunens tjänster, med tydliga besked om vilka effekter det blir för kommunen om garantin inte uppfylls.

### **Välfärdsbrott ska motverkas**

Kommunen ska utveckla och stärka det förebyggande arbetet mot välfärdsbrott. Kommunens inköpare ska ha en adekvat utbildning för att uppmärksamma risker för att utsättas för korruption och välfärdsbrottslighet.

### **Se möjligheterna till samverkan med civilsamhället**

Kommunen ska inte överta föreningars och enskildas ansvar eller uppgifter, utan istället vara ett stöd om så behövs.

### **Digitalisering och AI ska användas för att utveckla välfärden**

Användningen av välfärdsteknologi och AI ska utvecklas i syfte att frigöra personal för andra uppgifter samt öka trygghet, delaktighet och självbestämmande. Kommunen bör årligen avsätta medel för investeringar i välfärdsteknik och AI.

### **Upphandling ska användas som ett viktigt verktyg**

Upphandlingsenhetens kompetens och styrka ska prioriteras för att ständigt effektivisera och få rätt kvalitet till rätt pris i varje upphandling. Särskilt fokus ska ligga på att minska antalet detaljerade och onödiga krav för att på så sätt möjliggöra för små och idéburna företag och aktörer att delta.

### **Fastigheter ska förvaltas med långsiktig horisont**

Investeringar i fastigheter ska ske på ett finansiellt ansvarsfullt sätt och renovering respektive nybyggnation av kärnverksamhetens lokaler ska prioriteras.

## **6. Familj**

Familjen är människans viktigaste gemenskap och den grund som samhället vilar på. Barn som växer upp i trygga familjer får goda förutsättningar att klara av livets utmaningar. En familj kan se ut på olika sätt, men fyller oavsett sammansättning och historia samma fundamentala roll för möjligheterna att få ett gott liv. Äldre generationen har en viktig uppgift att vara normöverförare men också vara ett stöd för den yngre generationen. Med vår familjepolitik vill vi stärka familjen och bygga ett samhälle som håller ihop. Ett samhälle som i både goda och svåra tider klarar av det som är viktigt – att prioritera våra barn.

Politiken ska därför stödja familjerna i sin roll som samhällspelare – den ska stärka föräldrarollen, ge familjerna utrymme att själva styra sin vardag utifrån sina behov och förutsättningar, stärka familjernas ekonomi och erbjuda en fungerande och flexibel barnomsorg. Varje politiskt beslut ska familjesäkras genom att ställa frågan om det förslag som ligger på bordet ökar eller begränsar familjernas handlingsutrymme.

Livet utmanar oss. När familjer och barn behöver stöd eller där familjemedlemmar far illa då ska samhället finnas där, genom ett livskraftigt civilsamhälle och en närvarande offentlig sektor.

## **KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:**

### **Antalet öppna förskolor och familjecentraler ska öka**

En öppen förskola är precis som namnet visar en öppen form av barnverksamhet där barnen inte är inskrivna utan föräldrarna väljer själva när och hur ofta barnen deltar. En familjecentral är ett samarbete mellan öppen förskola, barnmorskemottagning, BVC samt förebyggande socialtjänst.

### **En familjerådgivningscheck ska införas och avgifterna för familjerådgivning ska vara låga**

Alla familjer möter utmaningar där man kan behöva hjälp och stöttning från någon utanför det egna nätverket. Kommunens familjerådgivning ska då finnas som ett gott stöd och vara enkelt att söka hjälp ifrån. Det ska finnas möjlighet att välja bland olika familjerådgivare, exempelvis genom Lagen om valfrihetssystem (LOV). Skolor bör användas för att informera om denna möjlighet till föräldrar.

### **Föräldrastödsprogram är ett viktigt instrument**

Det bör utvecklas föräldrastödsprogram som kan erbjudas till blivande föräldrar och sedan fortsätta vara ett erbjudande minst två gånger under barnets uppväxttid.

### **Valfrihet ska erbjudas inom barnomsorgen**

Valfrihet och mångfald vid val av barnomsorg och förskola kan skapas genom ett brett utbud av barnomsorgsalternativ, såsom kommunala, privata och kooperativa förskolor samt pedagogisk omsorg (familjedaghem). Kommunen ska vara skyldig att erbjuda och informera om pedagogisk omsorg i egen regi eller alternativ drift.

### **Små barn mår bäst i små grupper**

Barngruppernas storlek i förskolan ska minska. I småbarnsgrupper bör gränsen vara tolv barn, respektive femton barn i de äldre åldrarna. Prioritera fler vuxna i förskolan för att skapa en trygg och lugn miljö. Det kan handla om barnskötare, assistenter eller annan stödpersonal. Barngruppsstorlekar ska också sättas i relation till personalens kompetens, personaltäthet och hur miljön är utformad.

### **Syskon ska få hållas samman**

För familjer där man har flera barn i förskoleålder eller skolålder är det viktigt att de kan få gå i samma förskola och skola. Därför ska syskonförtur gälla vid val till förskola och skola.

### **Barnomsorg ska erbjudas även på obekvämt arbetstid**

Det är många föräldrar som har arbetstider som är förlagda utanför traditionell "kontorstid". Inte minst är det många som jobbar inom välfärden som har sena kvällar, nätter och helger. Det är viktigt att dessa familjers behov av barnomsorg ska tillgodoses.

### **Fortbildning ska erbjudas för att upptäcka barn som far illa**

Fortbildning till personal inom barnomsorg och förskola för att tidigare upptäcka tecken hos barn som far illa och för att ha kunskap om hur man tillämpar anmälningsplikten ska vara en del av rutinarbetet.

### **Vi vill öka valfriheten genom bättre samordning av förskoleplatser mellan kommuner**

För många familjer, särskilt de som bor nära kommungränser eller arbetspendlar, är den geografiska närheten till förskolan viktigare än vilken kommun den tillhör. Vi vill därför utveckla samarbetet med grannkommunerna för att göra det enklare för föräldrar att välja den förskola som bäst passar deras livspussel. Genom smidigare administrativa lösningar och tydliga avtal om ersättningsmodeller vill vi sänka trösklarna för placeringar över kommungränsen. Målet är en effektivare resursanvändning och en mer flexibel barnomsorg där barnets bästa och familjens vardag sätts i första rummet, oavsett på vilken sida av gränsen förskolan ligger.

### **Lättillgänglig och samlad information om stöd och verksamhet**

Föräldrar som har barn med funktionsnedsättning ska få information som är lättillgänglig och tydlig kring vad kommunen erbjuder för olika typer av stöd, kontaktuppgifter till olika instanser samt vilka verksamheter och fritidsaktiviteter som riktar sig till denna målgrupp.

### **Trygghet kan skapas genom tydliga rutiner och tillräckligt stöd**

Det är viktigt att barn med särskilda behov får tidigt stöd, nödvändiga anpassningar och tillräckliga resurser genom specialpedagoger och samarbete med vården. Det ska också finnas tydliga rutiner i förskolan, för att förebygga mobbning och övergrepp för att säkerställa att alla barn och föräldrar känner sig trygga.

### **Familjehem spelar en viktig roll**

För vissa föräldrar är det omöjligt att ta hand om sina barn på ett bra sätt. Då kan det offentliga gripa in och omhänderta barnet. Kommunen måste se till att familjehemmen får kontinuerligt stöd i sin uppgift, bland annat genom att erbjuda utbildningar och avlastning där behovet finns. Barnperspektivet är centralt i dessa sammanhang. Vid bedömningar är det viktigt att de biologiska så väl som familjehemmets föräldrar hörsammas vid bedömningar.

### **Lekplatser är en kommunal kärnuppgift**

Det behöver skapas fler platser som inbjuder till ökad fysisk aktivitet. Temalekplatser som bjuder in till lek och rörelse kan vara ett sätt att öka barnens rörelseglädje. För att möjliggöra utomhuslek efter skola och förskola hela året är det viktigt med belysning på lekplatserna.

Friluftslivet är också viktigt och kommunen kan med små medel stimulera familjer - tex genom att lägga ut ved till ordnade grillplatser, göra naturen tillgänglig med en "trollstig" liksom med utmärkta löparslingor.

## **7. Hälsa- och sjukvård**

Kommunal hälso- och sjukvård utgör en central del av den samlade primärvården. Den pågående omställningen till en god och nära vård med primärvården som nav medför att kommunal hälso- och sjukvård kommer att få en allt större betydelse framöver.

Även sjukvården behöver stärka beredskapen så att Sveriges förmåga ökar och förbättras successivt på längre sikt.

## **KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:**

### **Folkhälsoarbetet är viktigt**

Tidig vård och förebyggande insatser är centrala delar av hälso- och sjukvården och bör prioriteras. Den enskilde har ett stort ansvar för sin hälsa, men kompletterande insatser från regional- och kommunal nivå, föreningsliv och civilsamhälle med syfte att främja folkhälsan är viktiga i syfte att stötta människor att förbättra sina levnadsvanor. Preventiva insatser gynnar den enskilde och är samhällsekonomiskt fördelaktiga.

### **Den kommunala hälso- och sjukvården ska stärkas**

Det är mycket viktigt att säkra och förbättra tillgången till läkare i den kommunala hälso- och sjukvården, till exempel genom avtalssamverkan. Denna vård utgör idag ca 30 procent av all hälso- och sjukvård.

Sjukvårdande insatser blir allt vanligare inom kommunala äldreomsorgen. Det kräver en organisation där det på varje boende/enhet ska finnas en sjuksköterska som chef och som stöd till övrig omsorgspersonal (ej att förväxla med MAS som har ett helhetsansvar för hela kommunens verksamhet).

På demensboende ska det finnas särskilt utbildad personal med kompetens om demenssjukdomar.

### **Psykiska hälsan måste förbättras**

Familjecentraler, mödravårdscentraler, barnavårdscentraler, ungdomsmottagningar och elevhälsovården liksom det civila samhället spelar en viktig roll för att ge stöd till barn och unga och deras familjer.

Myndigheter ska anpassa sin organisation så att samverkan sker utifrån barnets bästa för att hjälp och stöd ska komma till familjerna i tid.

## **8. Integration och samhällsgemenskap**

Kristdemokraterna är en del av den stora internationella kristdemokratin, världens näst största politiska rörelse. Kristdemokrati står för demokrati byggd på kristen människosyn och värdegrund. Vi sätter människovärdet och familjen högt, och motarbetar alla former av totalitarism. Alla som delar våra idéer är välkomna i partiet.

Varje människa är ett mål i sig. Ingen annan människa får äga henne eller på ett kränkande sätt utnyttja henne. Varje människa är unik, men behöver gemenskap med andra för att leva och utvecklas. Människan har både kroppsliga, själsliga och andliga behov. Det kristdemokratiska samhällsarbetet tar därför sin utgångspunkt i människans helhet och betonar människans behov av gemenskap.

Sverige ska vara ett land av hopp och möjligheter, inte hopplöshet och utanförskap. De som kommer till vårt land ska erbjudas en snabb väg in i samhällsgemenskapen. Vi måste bli bättre på att markera vad som gäller här och vilka grundläggande värden och värderingar som inte är valbara. Sverige har under flera år byggt upp en betydande integrationsskuld. Många barn växer upp utan att någonsin se föräldrarna gå till jobbet. Segregationen är tydlig och skapar utanförskap och parallellsamhällen. Civilsamhällets gemenskaper – hjälporganisationer, föreningar, kyrkor, trossamfund, idrottsklubbar och

sociala företag – utgör en oerhört viktig del av vårt samhälle och spelar en stor roll i att kunna erbjuda gemenskaper för människor och bli en del av samhället. Målet med integrationspolitiken ska alltså vara samhällsgemenskap.

## **KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:**

### **Bostadspolitiken måste stödja integrationen**

Det ska vara möjligt för fler att kunna äga sin bostad, sitt hem. Ägande ökar inflytandet över boendet och kan leda till ökad välfärd och integration. Möjligheten att ombilda hyresrätter till ägarlägenheter samt införandet av hyrköp av hyreslägenheter ska införas för att underlätta bostadsägande.

Vidare bör det kommunala bostadsbolaget pröva att ombilda hyresrätter till bostadsrätter i områden där hyresrätter dominerar i syfte att skapa ökad mångfald av olika upplåtelseformer.

### **Språket är en nödvändig nyckel för integrationen**

SFI är första steget för att lära sig svenska språket och om livet i Sverige, det är en nyckel för att integreras. SFI med yrkesutbildning bör stegvis bli huvudalternativet, här är en individuell bedömning av färdigheterna viktig för att möjliggöra för fler att läsa en relevant yrkesinriktning. För nyanlända med högre utbildning ska snabbspår vidareutvecklas.

### **Arbete är viktigt för samhällsgemenskapen**

Nyanlända ska genomgå individuell bedömning för yrkesutbildning inom Komvux. Kommunen ska underlätta företagande, exempelvis genom en företagslots och samarbete med Ung Företagsamhet på gymnasiet. Det är viktigt att vuxenutbildningen stärks med fokus på grundläggande behörighet och yrkesutbildningar som leder till jobb. Kommunen – gärna i samverkan med näringslivet och Arbetsförmedlingen – ska erbjuda praktikplatser, beredskapsjobb och sommarjobb för att underlätta för ungdomar långt från arbetsmarknaden att komma i arbete.

De som ska arbeta inom omsorgerna måste kunna läsa, skriva och förstå svenska. De ska också ha fått en relevant utbildning för sina arbetsuppgifter liksom en grundläggande samhällsorientering.

Det lokala näringslivet ska uppmuntras att delta i mentorskapsprogram för blivande entreprenörer.

### **Gemensamma grundvärderingar är nödvändiga för samhällsgemenskapen**

Samhällsorienteringen ska utökas med mer undervisning om värderingar som ligger till grund för det svenska samhället t.ex. jämställdhet, demokrati samt sociala och etiska koder.

Varje anvisningskommun ska ha en integrationsansvarig och det ska finnas kompetens och samordningsansvar för hedersrelaterade frågor i varje kommun.

Hembesök till förstagångsföräldrar ska genomföras av barnhälsovården och socialtjänstens förebyggande verksamhet. Nyanlända familjer ska få besök av den öppna förskolan där de välkomnas till verksamheten.

Det är viktigt att kunskapen hos myndigheter och beslutsfattare höjs om religion, religionsfrihet, frihet från religion samt den personliga trons betydelse för individer och grupper. Rättssäkerheten gällande myndighetsbeslut för konvertiter behöver stärkas.

### **Civilsamhället stärker samhällsgemenskapen**

Kommunen ska uppmuntra och stödja föreningar som arbetar aktivt med att få med nyanlända i sina verksamheter.

Civilsamhället stärks och samhällsgemenskapen utvecklas genom fler fritidshemsverksamheter i samverkan med föreningslivet.

Kommunen ska möjliggöra för fler mötesplatser där generationer kan mötas för ökad gemenskap.

### **Sociala utfallskontrakt är ett bra verktyg**

Sociala utfallskontrakt kan användas som en modell för att förbättra integrationen och minska segregationen, där externa finansiärer investerar i sociala projekt med tydliga mål och mätbara resultat.

### **Möjligheterna för föreningar att nyttja kommunens/regionens lokaler och anläggningar ska förbättras**

Det finns många lokaler – särskilt i kommunerna – som står tomma på kvällar och helger, t ex skolorna. Gör det enkelt att för en självkostnad kunna hyra dessa, t ex för föreningar och studiecirkelverksamhet.

## **9. Kultur och fritid**

Kultur handlar om människans inre utveckling. Kulturen bidrar till samhörighet och gemenskap. Den kultur som vi åstadkommer tillsammans och som enskilda kulturskapare visar vad vi kristdemokrater menar när vi talar om att människan har kroppsliga, själsliga och andliga behov – och att politiken måste ta hänsyn till det, på alla områden. Kulturen har en förmåga att ge mening i nuet, men också att visa på våra historiska rötter och föda visioner för framtiden.

Barn och ungas stillasittande är ett kraftigt växande problem. Ökad skärmtid och mindre spontan rörelse ger allvarliga konsekvenser för barn och ungas fysiska psykiska hälsa och påverkar även inlärning och koncentration negativt. Politiken behöver aktivt stödja och möjliggöra för fysisk rörelse, såväl organiserad idrott som spontan rörelse.

Kristdemokraterna värnar livspusslet. Mycket av vårt fokus handlar om arbete, men livet handlar om att också ha ett rikt utbud på fritiden. Kristdemokraterna värnar en samhällsplanering som stärker närhet till naturen och fritidsområden. Sverige har ett rikt föreningsliv och som en del av partiets tankar om naturliga gemenskaper ser vi en samhällsgemenskap som bygger på olika former av organisationer. Ett rikt fritidsliv stärker goda uppväxtmiljöer och ger tillfällen till gemenskap och upplevelser.

Kristdemokraterna anser att det ska skapas goda förutsättningar för civilsamhället att verka.

### **KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:**

## **Fritidskortet är ett viktigt verktyg för att alla ska kunna vara med**

Med Kristdemokraterna i spetsen har nu fritidskortet blivit verklighet och gör att alla barn och unga får bättre möjligheter att delta i kultur- och idrottsverksamhet. Kommunen bör arbeta för att engagera fler verksamheter för att ge barn och unga en mer aktiv fritid för mer gemenskap.

## **Studieförbund och folkhögskolor är värdefulla**

Ge studieförbund och folkhögskolor ett ekonomiskt stöd som ger långsiktigt gynnsamma förutsättningar att bedriva en bred bildningsverksamhet på ideell grund. Folkhögskolor i regionernas regi ska endast utgöra undantagsfall. Folkhögskolor är en form som passar civilsamhället bäst.

## **Alla röster måste höras**

Kulturarvet och våra kulturmiljöer ska göras kända och lyftas upp som attraktiva besöksmål. Värna och skydda förutsättningarna för de nationella minoriteternas språk och kulturliv. Säkerställ att det finns tillräckligt med samlingslokaler samt ge stöd till hembygdsrörelsen i dess sockenarbete och historiska betydelse.

## **Bibliotek och läsande**

Bibliotekens roll som kulturförmedlare kan inte nog betonas. De är en källa till kunskap, kulturella värden och vidgade vyer. Det är viktigt att tidigt få stimulans till läsande för att utveckla sitt språk. Tillgänglighet till folkbiblioteken kan stärkas genom s k ”meröppna bibliotek” som innebär att låntagarna själva får tillgång till lokaler på tider som passar dem bäst.

## **Kulturskolan är värd att satsa på**

Säkerställ en kulturskola för barn och unga som bidrar till att väcka och utveckla intresse till att både ta del av och utöva exempelvis musik, dans, teater, bild, litteratur etc. Etablera samverkan mellan grundskola och kulturskola. Möjliggör för kulturskolans lärare att i högre utsträckning arbeta på dagtid.

## **Människan lever inte av bröd allena**

Värna människors rätt att signalera sin religiösa övertygelse offentligt och bejaka kristendomens plats i vårt kulturarv, exempelvis genom skolans firande av högtider.

Kommunen ska värna och utveckla skönhet och estetiska värden i bygglovsprocesser och inrikta en del av upphandlingar till offentliga miljöer mot design och kreativitet. Det behöver vidtas åtgärder till skydd för vårt kulturarv i tider av kris och krig.

## **Armlängds avstånd ska gälla**

Politiker ska akta sig för direkt styrning av kulturella verksamheter. Däremot har de rätt att förvänta sig och ställa krav på kvalitet och till viss del även innehåll när det gäller kulturverksamhet som de är valda att ansvara för. Politisk retorik om ”armlängds avstånd” får inte användas som en ursäkt för politiken att avsäga sig sitt ansvar.

## **Man ska vilja leva och inte bara bo i kommunen**

Vid sidan av bra skolor är en meningsfull fritid en viktig dragkraft för att barnfamiljer ska vilja bo i en kommun. Så även om det inte är en lagstadgad kärnuppgift med fritid så behöver kommunen satsa resurser på detta.

## **Ett inkluderande föreningsliv ska stödjas och uppmärksammas**

Kommuner kan själva tillskapa basketkorgar och fotbollsmål men inte laganda, respekt och gemenskap där individerna växer både som idrottsutövare och människor. Bidrag och subventioner till det ideella föreningslivet som uppfyller kommunens uppställda krav på god verksamhet ska vara generösa men det är också viktigt med en god uppföljning av de medel som betalas ut.

Goda krafter och ideellt engagemang bör uppmärksammas av kommunen vilket exempelvis kan ske genom utmärkelser. Platser som uppmuntrar till fysisk aktivitet och spontanidrott i kommunen är viktiga och ska säkerställas i all fysisk planering. Exempelvis är utomhusgym och löpspår ofta mycket efterfrågade av många invånare liksom aktivitets- och rörelseparker för lite äldre barn. Forskning visar att närheten till plats för idrott leder till ökad aktivitet. En långsiktig plan för plats för idrott och fysisk aktivitet är viktigt för att säkerställa idrottshallar, idrottsytor och friluftsliv. Föreningar ska även erbjudas att själva driva anläggningar där så är möjligt.

Platser som uppmuntrar till spontanidrott och fysisk aktivitet i kommunen är viktiga och ska säkerställas i all fysisk planering.

Kommunen ska i ett tidigt skede i stadsplaneringsprocesser anlägga ett idrotts- och fritidsperspektiv som uppmuntrar till och skapar förutsättningar för spontanidrott och fysisk aktivitet i den offentliga miljön. Platser som uppmuntrar till spontanidrott i kommunen är viktiga och ska säkerställas i all fysisk planering. Exempelvis är utomhusgym och löpspår ofta mycket efterfrågade av många invånare liksom aktivitets- och rörelseparker för lite äldre barn.

## **Tillgänglighet till en meningsfull fritid för alla behöver prioriteras**

Befintliga anläggningar ska tillgänglighetsanpassas och vid nyproduktion ska kommunen redan i planeringsfasen beakta tillgänglighetsperspektivet. Att öka tillgängligheten innebär även att kommunen bör utveckla metoder för att nå grupper som av olika anledningar tar del av utbudet i mindre utsträckning. Personer med funktionsnedsättning ska ha en självklar tillgång till kultur- och fritidsutbudet, vilket ofta kräver extra kommunikationsinsatser. Därutöver ska det finnas ett riktat utbud till dessa personer.

## **Breddidrotten och eliten behöver varandra**

För ett livslångt idrottande för barn, unga, vuxna och äldre behöver det skapas goda förutsättningar. Idrotten rymmer både bredd och elit. Elitidrotten kan vara en inspirationskälla för dels dem som vill börja med en idrott eller få fler att vilja stanna kvar inom sin idrott.

Kommunen ska verka för ett brett deltagande, men ska också underlätta för föreningar som vill samverka kring elitsatsningar och satsa på talangers möjligheter att utvecklas.

## **Mötesplats för bilburna ungdomar**

För många unga är bilen en livsstil och en viktig social knutpunkt, men bristen på anpassade ytor leder ofta till konflikter kring buller och buskörning i bostadsområden. Vi vill därför verka för etableringen av en officiell mötesplats – en välbelyst och tillgänglig yta med grundläggande service som soptunnor och el, strategiskt placerad för att inte störa omgivningen. Genom att erbjuda attraktiva alternativ och föra en nära dialog med de unga via ett lokalt motorråd, flyttar vi verksamheten från stadskärnorna till

kontrollerade former. På så sätt ökar vi både trafiksäkerheten och den lokala trivselen, samtidigt som vi ger motorintresserade unga den respekt och det utrymme de förtjänar.

### **Äventyrslekpark i Vännäsby**

Vännäsby växer och behovet av naturliga samlingsplatser för barn och unga ökar. För oss är det viktigt att barn i alla åldrar har tillgång till lekmiljöer som stimulerar både fantasi och rörelsegädje på hemmaplan. Genom att satsa på en äventyrspark med fokus på naturmaterial, klätterutmaningar och spännande landskapsarkitektur skapar vi en destination som lockar till lek året om. Parken ska fungera som en naturlig mötesplats för familjer och bidra till att göra Vännäsby till en ännu mer attraktiv plats för barnfamiljer att bosätta sig i. Vi ser detta som en viktig investering i barnens fysiska hälsa och i den lokala gemenskapen, där barnens egna idéer får stå i centrum för utvecklingen.

### **Vi vill utveckla och snygga till "Rompa" för att skapa Vännäsby mest attraktiva naturmötesplats**

Området vid Rompa har en unik potential med sitt vackra läge, men behöver en upprustning för att bli den tillgängliga oas som invånarna förtjänar. Genom att investera i bättre stigar, sittplatser, ordentliga grillplatser och en allmän uppsnygning av miljön vill vi göra platsen mer inbjudande för både picknickar, motion och avkoppling. Vi vill att utvecklingen sker varsamt och i samklang med naturen, så att områdets karaktär bevaras samtidigt som det blir tryggare och mer lättillgängligt för alla åldrar. Att göra Rompa fin är en satsning på lokal livskvalitet och en hyllning till den vackra naturmiljö som gör Vännäsby unikt.

## **10. Miljö och klimat**

Förvaltarskapstanken är en bärande del i den kristdemokratiska ideologin. På miljöområdet innebär det att vi inte får förbruka vår jord och dess tillgångar. Den kanske viktigaste miljöfrågan att arbeta med idag är att motverka uppvärmningen av jorden.

Kommunen har en särskild nyckelroll i arbetet att bygga ett samhälle där skadlig miljöpåverkan minimeras, energin är fossilfri, trafiksystemen hållbara, bostadsmiljöer sunda och där naturresurser tas tillvara i ett kretslopp.

Vid sidan av klimatfrågan är övergödning, utsläpp av gifter och hormonstörande ämnen, inte minst i barns närmiljö, utmaningar som måste hanteras. I många av våra tätorter är tysta miljöer en bristvara som måste mötas.

### **KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:**

#### **En konkret handlingsplan ska antas för att minska kommunens egen klimatpåverkan**

Det man mäter försöker man förbättra, det man inte mäter riskerar att förfalla. Mot den bakgrunden är det viktigt att ha en konkret plan som visar hur kommunens klimatpåverkan ska minska och vilka åtgärder som ska vidtas inom kommunens olika områden.

#### **Taken ska ses som en resurs - installera solceller**

Kommunen har många olika fastigheter, ofta med platta tak. Dessa kan vara intressanta att använda som ett sätt att producera egen elektricitet. Med hjälp av en solkarta kan man få en strukturerad kunskap om hur potentialen på aktuell plats.

## **Energianvändningen ska effektiviseras**

Kommunen har stora volymer att värma upp. Att sänka energikonsumtionen är klokt både för miljön och plånboken. Det handlar om energioptimering, mer energieffektiv uppvärmning, isolering, vattenförbrukning, ventilation, elsystem och belysning.

## **Naturen ska skyddas i kommunen**

Naturen ger oss ekosystemtjänster som t ex rening av luft och vatten. Vacker natur skapar rekreation, goda fritidsmöjligheter och grogrund för naturturism. Den biologiska mångfalden måste också värnas. Parker och planteringar kan med fördel utformas så att de gynnar pollinerande insekter.

## **Jordbruksmarken ska skyddas - undvik exploatering på jordbruksmark eller ängs- och naturbetesmark**

Sverige måste öka sin livsmedelssäkerhet och bli mer självförsörjande. Värna den produktiva marken som bidrar till de gröna näringarna och undvik i största möjliga mån exploatering på dessa. Det handlar inte bara om livsmedelsproduktion utan även värden när det gäller ekosystemtjänster som är nödvändiga för ett gott samhälle.

## **Odling för fler ska möjliggöras**

I städer där många saknar egen trädgård att odla i bör ytor som inte används upplåtas för odling för boende i området. Det kan förebygga att kunskap om hur man odlar sin egen mat går förlorad och främjar den biologiska mångfalden.

## **Matsvinnet ska minska**

Mat som slängs är dåligt för miljön och för plånboken. På global nivå beräknas att ca en tredjedel av all mat som produceras går till spillo. På lokal nivå måste man jobba systematiskt med detta och anta en handlingsplan för att minska matsvinnet med 30 procent till år 2030.

## **Lokalproducerad mat ska eftersträvas**

Rätt använt kan upphandlingsinstrumentet gynna den lokala produktionen av livsmedel, t ex genom att ställa krav på att en leverantör ska kunna ta emot besök av skolklasser. Konceptet "ko på rot" är ett bra sätt att främja närproducerad mat till skolor och äldreboenden.

## **Vi vill underlätta samarbetet kring lokalt viltkött i våra skolor och äldreboenden**

Jaktlagens arbete är avgörande för viltvården, men vi ser också en outnyttjad potential i att låta det klimatsmarta älgköttet komma lokalsamhället till del. Vi vill verka för att förenkla regelverken kring samarbete mellan lokala jaktlag och kommunala kök, så att mer närproducerat viltkött kan serveras inom vård, skola och omsorg. Genom att stötta jaktlagen i deras viltvård och skapa smidiga vägar för besiktning och leverans av kött, stärker vi den lokala livsmedelsförsörjningen, minskar klimatavtrycket och höjer kvaliteten på maten för våra invånare. Jakttraditionen är en styrka för vår kommun som vi vill förvalta och utveckla.

## **Inlämning av miljöfarligt avfall ska underlättas**

Invånarna i kommunen ska ha goda möjligheter att smidigt lämna in sitt miljöfarliga avfall. Kommunen kan erbjuda olika möjligheter som t ex återvinningscentral och

konsumentnära insamling i form av miljöbil eller insamlingskärl vid butiker. Det är också viktigt att information om avfallsinlämning är enkel att hitta för den enskilde invånaren. Vi vill att så kallat grönt kort införs på Starrbergets ÅVC.

### **Avfallet ska minska**

Andelen kommunalt avfall som materialåtervinns ska öka och att andelen restavfall och grovavfall ska minska. Fastighetsnära insamling med ett stort antal fraktioner ska snarast erbjudas till samtliga hushåll.

### **Delningsekonomi ska öka**

Att låta en vara cirkulera när man själv inte längre behöver den är ett gott förvalterskap och är ett bra exempel på när miljö och plånbok går hand i hand. Kommunen kan stimulera och uppmuntra till mer delningsekonomi på olika sätt. Det kan exempelvis handla om att etablera en Fritidsbank eller arbeta för fordonspooler. Kommunen bör gå med i "Smarta kartan" (<https://www.smartakartan.se/>). Här listas ställen där man kan hyra, byta, låna, ge och få. Kommunen ska själv vara en förebild och återbruka mer istället för att slentrianmässigt köpa nytt.

### **Skolgårdar måste bli grönare för bättre miljö och hälsa**

Skolgårdar med grönska i form av buskar, träd och blommor skapar goda pedagogiska möjligheter, gynnar den biologiska mångfalden, skyddar eleverna mot hetta, främjar rörelse och ökar både fysisk och psykisk hälsa. Riv upp asfalt och plantera mera! Ju mer yta som inte är hårdgjord i tätbebyggda områden, desto mindre risk för översvämningar vid skyfall.

### **Fler träd ska planteras - öka krontäckningsgraden**

Träden bidrar till biologisk mångfald, förhindrar översvämningar, minskar luftföroreningar, buller och sänker temperaturen. Träd är hälsofrämjande och skapar trivsel. Kartlägg tätortsnära natur och sikta på att öka krontäckningsgraden. Det finns även en trygghetsaspekt av att plantera träd istället för buskar.

### **Trafiken ska miljöanpassas**

Trafik är nödvändigt för att vi ska kunna ta oss till jobb och skola, kunna handla mat i affären eller umgås med vänner. Men för att trafiken ska få så små miljökostnader som möjligt ska kollektivtrafikens fordon ha fossilfria drivmedel. Spårburen trafik ska vidmakthållas och vid behov byggas ut där resenärsunderlaget är tillräckligt stort. Utbyggnad och underhåll av gång- och cykelvägsnätet ska vara prioriterat i kommunens infrastruktursatsningar.

## **11. Personalpolitik och kompetensförsörjning**

Att klara kompetensförsörjningen är en av kommunsektorns största utmaningar. Fler kommer behöva arbeta både mer och längre i livet. Nyrekrytering och att lyckas locka framtida medarbetare till välfärden är otroligt viktigt. Men det är minst lika viktigt att lyckas behålla de medarbetare vi redan har. I medarbetarundersökningar lyfts ofta delaktighet, ett bra och nära ledarskap och möjlighet till utveckling som avgörande faktorer för att man trivs och stannar på sin arbetsplats.

En kristdemokratisk personalpolitik handlar om att medarbetare ska känna uppskattning för sina insatser – inte bara med fina ord utan också med handling. Om att se hela människan och att kunna kombinera yrkesliv med familjeliv. Om

möjligheten till personlig utveckling och om trygga arbetsplatser med rimlig arbetsbelastning och ett nära ledarskap.

Personalpolitik skiljer sig till viss del från andra sakområden. Politiken ska hålla en armlängds avstånd till det som ska skötas av arbetsmarknadens parter. Samtidigt är det alltid politiken som har det yttersta arbetsmiljöansvaret i en kommun eller region.

## **KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:**

### **Varje chef ska inte ha fler medarbetare än att alla kan bli sedda och lyssnade på**

Ett riktvärde för antal medarbetare per chef ska antas. Förslagsvis med en övre gräns på 30 medarbetare per chef. Riktvärdet syftar till ett gott och nära ledarskap för medarbetaren men också till rimliga förutsättningar för chefer.

### **En premiemodell ska införas för att locka personal till fortsatt anställning**

En premiemodell ska införas för att premiera att seniora medarbetare väljer att arbeta kvar hel- eller deltid efter fyllda 65 år.

### **Våld i nära relationer är ett ansvar för arbetsgivaren**

En riktlinje ska antas för hur kommunkoncernen tar ett ansvar som arbetsgivare för att upptäcka och hjälpa medarbetare som utsätts för våld i nära relationer. Idag är 11 000 sjukskrivningar årligen i Sverige relaterade till just våld i nära relationer. Detta är ett utbrett samhällsproblem som måste utrotas.

### **Hot, hat och våld mot tjänstepersoner och beslutsfattare**

Kommunen ska tillsammans med polisen säkerställa en trygg arbetssituation och stöd för personal som riskerar att utsättas för hot, hat och våld i samband med deras yrkesutövning – exempelvis rutiner och ett förstärkt skydd för utsatta yrkesgrupper, olika typer av handläggare och politiska beslutsfattare.

### **Gymnasiestuderande inom vård- och omsorg ska erbjudas betald körkortsutbildning**

Kommunen ska erbjuda dem som väljer vård- och omsorgsprogrammet på gymnasiet en betald körkortsutbildning. Dels höjer det attraktiviteten för att välja vård- och omsorgsprogrammet. Dels är körkortet viktigt för att vara anställningsbar inom hemtjänsten.

### **Fler ska attraheras att studera vård- och omsorg med hjälp av praktik**

Gymnasiestuderande inom vård- och omsorgsprogrammet ska erbjudas betald praktik och anställning i kommunen efter godkänd utbildning.

### **En årlig rekryteringsmessa ska hållas**

Kommunen ska anordna en årlig rekryteringsmessa där kommunala verksamheter, lokala företag och ungdomar kan mötas inför rekrytering av sommarjobb. Kommunen ska erbjuda ungdomar sommarjobb för att ge dem en första rad i sitt CV och också väcka deras intresse för att i vuxen ålder söka sig till kommunala verksamheter och bli anställda där.

### **Helgtjänstgöringen ska förbättras**

Erbjud fasta helgtjänster för personer med relevant kompetens som vill kombinera helgarbete inom vård och omsorg med studier eller annat arbete för att minska behovet av vikarier och möjliggöra scheman med mindre helgarbete för annan personal.

### **Arbetsgivaren ska ge anställda tid för att vårda sin hälsa**

Kommunen ska erbjuda sina medarbetare som fyller 40 år att gå på kostnadsfria hälsosamtal under betald arbetstid. En flexibel användning av friskvårdsbidraget ska säkerställas. Det ska vara enkelt att utifrån eget intresse kunna avropa friskvårdsbidraget.

### **Lika arbete ska ge lika lön – ökat ansvar ska ge bättre lön**

Omotiverade löneskillnader ska fasas ut i samband med den årliga lönerevisionen. Särskild uppmärksamhet bör ges åt könsrelaterade skillnader. Någon slags trohetsbonus/lojalitetsbonus bör införas för personal som varit anställd under lång tid - särskilt yrkesskickliga behöver prioriteras i lönesättning.

### **Sjuktalet måste sänkas**

Ett uppdrag ska ges till kommunledningen att systematiskt arbeta för att sänka sjuktalet, ett arbete som kontinuerligt ska redovisas och följas upp.

### **Heltid som norm är en möjlighet som ska erbjudas**

Möjligheten att arbeta heltid enligt det nationellt slutna avtalet "Heltid som norm" ska erbjudas, men att möjlighet till tjänstledighet ner till en lägre tjänstgöringsgrad erbjuds under delar av livet när det krävs för att få ihop livspusslet. Ofrivilligt delade turer kan tas bort för att skapa goda arbetsvillkor.

## **12. Skola**

Kristdemokraterna har en vision om en skola där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter. Varje elev ska kunna nå sin fulla potential, förberedas för vidare studier, delaktighet i samhällsgemenskapen och ett meningsfullt yrkesliv.

Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värden som vårt samhälle bygger på. All utbildning ska präglas av trygghet och att en rad olika professioner samspekar för att ha eleven i centrum.

Kunskap och bildning står i fokus. Bildning som ger förståelse för samhället vi lever i och historien vi kommer ur. Kunskaper som sedan bildar grund för djupare analyser och reflektioner. På ett sätt rustar skolan eleverna för framtiden, men de är också en del av samtiden. Kristdemokraternas utbildningspolitik bygger på grundläggande värden. I fokus står människovärdet och därför betonas att eleverna är och inte bara ska bli något.

Ordning och reda ska vara ett centralt arbete i utbildningspolitiken. Alla elever ska ha rätt till en trygg skolgång fri från stök. Kristdemokraterna vill att ordning och reda ska stå högt upp på agendan för Sveriges skolor.

Kristdemokraterna står upp för elevers och föräldrars rätt att välja skola oavsett om den är en kommunal eller fristående skola. Skolor som presterar goda kunskapsresultat innebär en vinst för Sverige. Skolor som inte följer skollagen och läroplanen eller inte förmår att leverera kunskapsresultat ska däremot stängas oavsett driftsform. Det väsentliga för oss är kvalitet och kunskapsfokus.

## **KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:**

### **Förskolan ska ge barnen en bra start på utbildningsresan**

Detta ska förverkligas genom att kärlek, omsorg, anknytning, respekt och stimulans är högsta prioritet för de yngsta, med ett lustfyllt och lekfullt lärande som stöd för barnets naturliga utveckling.

Barnets psykomotoriska och sociala utveckling måste gå före digitaliseringstrender. Förskolan ska i huvudsak vara skärmfri för barnen och istället ge mer tid för böcker och rörelse. Barn under två år bör inte använda digitala lärverktyg utan analoga. Barn i förskola och barnomsorg ska ges möjlighet att ta del av kulturutbudet i kommunen.

### **Grundskolan och gymnasieskolan ska sätta barnet i centrum med fokus på kunskap**

Forskning visar att det är höga förväntningar, varierade metoder och engagerade lärare som gör skillnaden för lärande. Inom grundskolan och gymnasieskolan ska mer lärarledd undervisning erbjudas. Det handlar inte enbart om fler timmar, utan om att höja kvaliteten i undervisningen, stärka lärarens roll och utveckla skollärdaskapet. Skolorna ska återkommande arbeta med diagnostiska prov, mäta elevernas progression och systematiskt arbeta för att ge tidiga stödinsatser för att ge elever de bästa förutsättningarna.

### **Rörelse är viktigt för fysisk och psykisk hälsa**

Idrottsämnet i skolan ska ha mer fokus på fysisk aktivitet och rörelseglädje. Det finns många goda exempel på hur skolor arbetat aktivt för att barnen ska få fysisk aktivitet varje dag genom rastaktiviteter, promenader och rörelsepauiser i undervisningen. Alla barn ska ha rätt till en skolgård som stimulerar till fysisk aktivitet. En elevhälsogaranti som innebär att en elev ska ha möjlighet att komma i kontakt med elevhälsan varje dag ska införas.

### **Barnen behöver avskärmas**

Skola och föräldrar bör göra gemensam sak i fråga om elevernas skärmtid. Föräldrarna kan genom skolan erbjudas utbildning som även ger stöd i att upptäcka och motverka grooming och sexuella övergrepp mot barn och unga i nätbaserade miljöer.

Huvudregeln ska vara att skolan är mobilfri. Rektorn ska ha mandat att besluta om undantag där det är motiverat.

### **Stöd ska ges efter behov**

Barn med NPF-problematik ska ha rätt till en lämplig lärmiljö samt en fysisk skolmiljö och pedagogik som gör det möjligt att klara skolgången. Särskilda resursklasser eller undervisningsgrupper ska finnas tillgängliga för barn som behöver det.

Då andelen barn och elever med behov av särskilt stöd ökar vill vi satsa på relevant fortbildning som ger elevhälsa, förskollärare, lärare, förskolechefer och rektorer mer kunskap och mer effektiva verktyg för att möta dessa behov och hur man tillämpar anmälningsplikten.

Anpassningar som är bra för barn med särskilda behov är oftast även bra för alla barn och bidrar till bättre struktur och arbetsmiljö.

## **Samarbetet mellan skola och familj är nödvändigt**

Skolan ska upprätta ett "ansvarskontrakt" mellan elev, vårdnadshavare och personal med syfte att stödja eleven att nå sina uppsatta mål. Där ska det framgå vilka rättigheter och skyldigheter respektive part har.

## **Valfriheten är grundläggande**

Visionen om en skola där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter förutsätter ett fritt och aktivt skolval med en mångfald av skolor. Föräldrar och familjer vet bättre än politiker vilka skolor som passar just deras barn. Kvalitet och kunskap ska vara det centrala – inte driftsform. Därför är det viktigt att inte skapa hinder för olika sorters skolor att få finnas för att garantera att familjer har möjligheten att kunna välja mellan olika typer av skolor. Mångfalden är viktig även för de olika personalkategorierna inom skolan då det är ett egenvärde i att det inte bara ska finnas en kommunal arbetsgivare att välja på. Skolvalet ska inte vara en fråga om bostadsadress eller kommunala beslut utan präglas av transparens och förutsägbarhet, det stärker föräldrarnas och elevernas rätt till att göra informerade val.

## **Rättvis och likvärdig skolpeng**

Kristdemokraterna kan vara den tydliga rösten för ett rättvist finansieringssystem med barnens rätt till god skolgång som utgångspunkt. Skolpengen alltid ska följa eleven fullt ut och vara lika för likvärdiga behov. Samtidigt ska resurser fördelas efter behov, mer pengar ska ges till de elever som behöver mer stöd, oavsett om de går i kommunala eller fristående skolor. Kommuner ska ha full öppenhet i hur resurser fördelas, föräldrar och barn ska kunna vara trygga med att deras val av skola inte påverkar deras möjligheter till rättvisa villkor.

## **Tryggheten i skolan ska vara hög**

Nolltolerans ska gälla mot såväl mobbing som annan kränkande behandling. Om rektor bedömer att det stärker tryggheten på skolan kan övervakningskameror användas.

Det bör regelbundet ske olika former av övningar (utrymnings- och inrymningsövningar samt olika former av trygghetsövningar).

Resurser till elevhälsa, kuratorer och trygghetsteam ska prioriteras. Trygghetsvärdar kan vara ett sätt för att ge lärare stöd i ordningsfrågor och möjliggöra för högre vuxennärvaro på skolorna. Ett aktivt värdegrundsarbete från tidig ålder skapar grund för en god gemenskap och gemensamma värderingar.

Ett utökat samarbete ska sökas med civilsamhället för att skapa en tryggare skola och det bör knytas en polis till varje skola, då det behövs naturliga relationer och goda förebilder. Den elev som medvetet förstör skolmiljön, exempelvis genom klotter, ska medverka till att återställa skadan.

## **Rutiner för barn som utsätts för hedersförtryck**

Kommunen och skolan ska ha en handlingsplan för att förebygga, upptäcka samt förhindra att någon utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Rutiner ska finnas kring barn som inte kommer tillbaka till skolan efter lov eller som riskeras att föras utomlands mot sin vilja.

### **Varje elev ska mötas på sin nivå**

För de elever som missar något mål ska lovskola erbjudas. För elever i gymnasieskolan ska det ges möjlighet att läsa högskolekurser. Anpassad grundskola respektive anpassad gymnasieskola ska vara av god kvalitet för att möta dessa elevers särskilda behov.

### **Lärare ska få vara lärare**

Den enskilt viktigaste faktorn för en elevs kunskapsutveckling är läraren. Vi vill därför renodla lärarens roll och utveckla stödfunktioner som avlastar läraren från arbetsuppgifter som inte kräver pedagogisk kompetens och erbjuda relevant fortbildning kopplad till undervisning och lärande.

### **Starka rektorer och lärare som ledare**

Det pedagogiska ledarskapet är avgörande för en skola av god kvalitet. När rektorer ges frihet, stöd och rätt verktyg att utveckla sin skola kan kvaliteten höjas dramatiskt. Lärare som får möjlighet att utveckla sin kompetens och sitt yrke blir mer motiverade och kan fokusera på undervisning i stället för administration.

Kristdemokraterna vill minska den administrativa bördan för rektorer och lärare, stärka rektorer som pedagogiska ledare och skapa bättre karriärvägar för lärare genom exempelvis lokala satsningar på lärarrekrutering, mentorskap och karriärtjänster.

### **Samarbete mellan skola och arbetsliv är viktigt**

Ett nära samarbete ska finnas mellan skolan och det lokala näringslivet, exempelvis vad gäller lärlingsutbildningar, praktik, APL (arbetsplatsförlagt lärande) och PRAO.

### **Närvaroteam kan minska frånvaron**

Hög frånvaro är en riskfaktor för både framtida utanförskap och kriminalitet. Kommunen har ansvar för att alla barn går i skolan. Kommunen ska införa närvaroteam som arbetar tillsammans med skola, socialtjänst och föräldrar för att motverka skolfrånvaro.

## **13. Social välfärd för barn, äldre och personer med funktionsnedsättning**

Social välfärd handlar om människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och möjlighet till aktivt deltagande i samhällslivet, men också om en god omsorg, hälso- och sjukvård och service till äldre, personer med funktionsnedsättning och andra som behöver samhällets stöd.

Den sociala välfärden syftar till att skapa ett tryggt samhälle där alla har möjlighet till grundläggande resurser och skydd. Den bidrar också till samhällets sammanhållning och individens möjlighet att leva ett gott liv oavsett livssituation.

Kristdemokraterna har en tydlig inriktning när det gäller social välfärd, där individers lika och okränkbara värde betonas. Stöd till familjer. En god äldreomsorg. En socialtjänst som sätter individen i centrum. Integration och stöd för nyanlända att etablera sig i samhället. En god, nära och lika vård och sjukvård oavsett geografisk bostadsort eller ekonomiska

förutsättningar. Detta är något av det som kan sammanfatta Kristdemokraternas sociala välfärdspolitik.

## **KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:**

### **Barnens behov ska vara i centrum**

Myndigheter ska samverka utifrån barnets bästa (inte utifrån myndigheternas organisation) så att barn och deras föräldrar som är i behov av hjälp ska få stöd i tid.

Kommunen ska bedriva ett aktivt arbete i samverkan med bostadsföretagen för att förebygga vräkning, särskilt där barn finns med i bilden.

Familjehem är en mycket viktig funktion i samhällets skyddsnät och kommunen ska aktivt arbeta för att få fler familjer att engagera sig i detta och ge dessa ett gott stöd i deras arbete. Ett nära samarbete mellan kommun och civilsamhälle ger möjlighet till fler familjehem och där fler tar ansvar för utbildning och uppföljning.

Förtroendevalda och personal ska utbildas i hur Barnkonventionen ska tillämpas. Sedan 1 januari 2020 är Barnkonventionen lag i Sverige, något som Kristdemokraterna hade drivit som ett krav. Men det finns ett behov av utbildning för att den ska ge förändring i det dagliga arbetet.

### **Alla ska kunna åldras i trygghet**

Äldre med omfattande behov av vård och omsorg ska kunna vara trygga med att i tid få plats på anpassat boende.

Nya digitala tekniker för exempelvis fallprevention, natttillsyn, nyckelfria lås, digitala inköp och läkemedelsrobotar ska erbjudas som komplement till mänsklig omsorg och kontakt. Makar och sambor ska ha rätt att fortsätta bo tillsammans, även om de har olika behov av omvårdnad.

Kommunen bör vara mer tillmötesgående i fråga om bostadsanpassning för att underlätta för äldre att bo kvar hemma längre.

Våld mot äldre ska tas på allvar. Medvetenheten kring problematiken behöver öka och hjälp och stöd erbjudas till såväl brottsoffer som personal.

Hemma-hos-samtal ska erbjudas alla som fyllt 80 år och som inte har hemtjänst eller bor i särskilt boende. Detta för att risker i hemmet ska kunna förebyggas.

Äldre som har biståndsbedömt boende ska garanteras tillgång till Wifi. Det skall också erbjudas teknikstöd för såväl personal som för boende.

Äldre och personer med funktionsnedsättning ska erbjudas kulturupplevelser via boenden och dagliga verksamheter.

Antalet hemtjänstpersonal per brukare inte ska vara fler än att den enskilde kan lära känna alla. Ett strävansmål bör vara att en vårdtagare inte ska behöva möta mer än tio personal på en tvåveckorsperiod.

Hög kvalitet, stor valfrihet och näringsriktig kost ska garanteras inom äldreomsorgen.

De äldres röst och rättigheter i samhället bör stärkas genom inrättande av en äldreombudsman. Verksamheterna ska, så långt det är möjligt, möta varje individs behov beträffande intressen, språk, livsåskådning och vårdbehov.

All personal inom vård och omsorg ska kunna kommunicera på god svenska. Utbildning i vårdsvenska respektive svensk tradition och kultur ska erbjudas anställda med annat modersmål när så behövs.

Palliativ vård ska ske i samverkan mellan kommun och region och utvecklas för att garantera alla en värdig vård i livets slutskede.

Vid all nyanställning inom vård och omsorg, på samma sätt som inom pedagogisk verksamhet, ska utdrag från belastningsregister förutsättas för anställning. Detta såväl för omsorg i egen regi som i entreprenadform.

Våldet tar inte pension. Våldet mot äldre måste uppmärksammas och tas på allvar. Varje kommun ska ha en tydlig uppföljning och plan för att upptäcka och förhindra våld mot äldre, såväl i nära relation som från vårdpersonal. Det handlar om både fysiskt och psykiskt våld. Det ska råda noll-tolerans mot våld inom all omsorgsverksamhet.

### **Vi vill stärka gemenskapen för äldre genom fler aktiviteter och en dedikerad aktivitetssamordnare**

Ingen ska behöva uppleva ofrivillig ensamhet, och därför vill vi satsa på ett rikare utbud av mötesplatser och sociala sammanhang i hela kommunen. Genom att tillsätta en aktivitetssamordnare skapar vi en tydlig länk mellan kommunen, civilsamhället och de äldre själva, vilket möjliggör allt från trygghetsvandringar och föreläsningar till gemensamma måltider och motionsgrupper. Vi vill utveckla befintliga lokaler till levande mötesplatser där kultur och samvaro står i centrum. En meningsfull vardag med social stimulans är en förutsättning för god hälsa, och genom dessa satsningar ser vi till att våra äldre invånare kan fortsätta vara aktiva, delaktiga och sedda i vår gemenskap.

### **Stödet till dem som drabbas av demens i tidig ålder måste bli bättre**

Människor som drabbas av tidig demens eller annan hjärnsjukdom har andra behov än äldre personer. Ibland befinner de sig mitt i livet med hemmaboende barn. Därför är det viktigt att kommunen kan erbjuda särskild avlastning och boende för just denna grupp.

### **Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till ett värdigt liv utifrån individuella behov**

Stadsmiljöer såsom badplatser och promenadstråk ska anpassas för att beakta allas rätt att fullt ut delta i samhället.

Personer med funktionsnedsättning ska ha samma möjligheter till arbete och meningsfull sysselsättning som alla andra. Arbetsmarknaden måste anpassas för att undanröja hinder och främja inkludering.

Bostadsanpassning är grundläggande för individer och familjer med barn med funktionsnedsättning för att klara av vardagen.

Teckenspråkstolk är en grundläggande rättighet som säkerställer att döva och hörselskadade personer kan kommunicera och ta del av samhället på lika villkor. Platser och inrättning för vård ska utformas på ett sådant sätt att vardagen underlättas för vårdtagaren.

## **Färdtjänst är avgörande för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta i samhället på lika villkor**

För många är färdtjänsten enda tillgängliga färdmedlet, men det kan begränsa självständighet och livskvalitet. Ett alternativ är mobilitetsstöd – ett ekonomiskt stöd för att själv kunna äga och använda ett anpassat fordon. Det ger ökad frihet, minskar behovet av färdtjänst och har visat sig vara kostnadseffektivt för kommunen.

## **Beroende ska motverkas**

Kommunen och regionen ska i samverkan bedriva aktivt förebyggande arbete för att motverka missbruk och beroendeproblematik vad gäller ANDTS (alkohol, narkotika, doping, tobak och spel). Särskilt fokus ska ligga på barn och unga.

## **Stöd ska ges till utsatta**

Kommunens samverkan med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska utvecklas för att antalet personer med behov av försörjningsstöd ska minska.

En handläggarkontakt, en väg in, ska ges till den som är i behov av stöd.

En strategi ska tas fram för att minska antalet ekonomiskt svaga hushåll med barn.

Det sociala arbetet ska ha fokus på att förebygga och hjälpa personer att inte hamna i beroende av försörjningsstöd.

Volontärverksamhet ska uppmuntras för att möjliggöra att personer med arbetskapacitet får sysselsättning och en känsla av sammanhang.

Inkluderande miljöer skapas och uppmuntras så att fler får möjlighet att delta i arbetslivet på sina egna villkor.

## **Våld i nära relationer är ett samhällsproblem**

Kommunen ska utveckla arbetet med att upptäcka och förebygga våld i nära relationer liksom hedersrelaterat våld och förtryck.

Det ska finnas tillgång till jourer som stöttar kvinnor och män som utsätts för våld i nära relationer.

## **Ett eget hem är nödvändigt**

Samhället ska uppmuntra till blandade boendelösningar såsom exempelvis generationsboenden.

Allmännyttan ska tillhandahålla tillräckligt antal bostadssociala kontrakt.

”Bostad först”-modellen införs i kommunens arbete mot hemlöshet och därtill en ”tak över huvudet-garanti”.

Etablering av trygghetsboenden ska uppmuntras exempelvis genom markanvisningar, gärna i anslutning till kommunala äldreboenden och servicefunktioner såsom mataffärer och kommunala resurser.

Olika boendelalternativ, utöver äldreboende, ska erbjudas då sjukdom drabbar oss i alla åldrar.

## 14. Trygghet och välfärdsbrottslighet

Det viktigaste sättet att bekämpa brottslighet är genom förebyggande insatser och det är framför allt vuxnas ansvar gentemot barn och ungdomar. Familjens roll att fostra och leda de unga är av största vikt. Samhället måste ge tydliga signaler om vad som är rätt och vad som är fel. En snabb reaktion på begångna brott och en ökad upptäcktsrisk för förövarna är viktigt.

Att bygga ett samhälle där människor känner sig trygga handlar om att ta till sig en mängd olika perspektiv. Allt ifrån att på olika sätt möjliggöra för en trygg uppväxt, för trygga miljöer för alla och för ett tryggt åldrande. I grunden handlar det om ett samhälle där medborgarna känner tillit - tillit till varandra och tillit till samhällets institutioner.

Grovt kriminella gäng, hot och våld, skjutningar och sprängdåd har blivit ett allt vanligare fenomen och Sverige sticker ut i Europa. Klotter, nedskräpning, skadegörelse, ger upphov till otrygghet och vantrivsel i de bostadsområden där gängen är aktiva. Gängkulturen har visat sig utvecklas främst i utanförskapsområden där familjerna känner svag samhörighet med samhället - men sprider sig snabbt. Därför är det av största vikt att agera proaktivt och förebyggande såväl som att agera på konkreta problem.

### **KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:**

#### **En trygg uppväxt är nödvändig för ett tryggt samhälle**

Fritidskortet ska marknadsföras mer aktivt. Vi vill även utreda möjligheten att utöka dess omfattning för att nå fler unga. "Kompiskortet" ger större möjligheter för personer med funktionsnedsättning att kunna få vara aktiva.

Ett projekt med drive-in-idrott ska initieras i samarbete med RF-SISU, för att nå ungdomar som idag står utanför föreningslivet.

En fritidsbank ska etableras i kommunen, så att alla barn och unga får tillgång till fritidsutrustning - oavsett ekonomiska förutsättningar.

En modell ska tas fram om hur skolorna i kommunen kan arbeta med ansvarskontrakt, förväntansdokument och en konsekvenstrappa i samverkan med elever och vårdnadshavare. Syftet är att tydliggöra både förväntningar och konsekvenser, till exempel vid skadegörelse.

En handlingsplan mot våldsbejakande extremism ska tas fram, vilken ska bygga på nolltolerans mot organisationer som främjar segregation eller extremism.

Fritidsgårdsverksamhet ska erbjudas även under helger och skollov.

Kommunen ska erbjuda föräldrautbildningar "on-demand" - både fysiskt, digitalt och genom förinspelade moduler. Exempel på förinspelade teman kan vara föräldraskap och gränssättning, barn i trotsåldern, skärmtid och spelproblematik, tonårsföräldraskap, mobbning - både offer och förövare, ungdomar i riskzon för droganvändning, barn med särskilda behov.

Kommunen ska utveckla en modell för "Early Warning Systems" för att tidigt identifiera ungdomar i riskzon. Detta ska samordnas med befintliga insatser som KAA (Kommunens aktivitetsansvar) och SSPF (Samverkan skola, social, polis, fritid). Det kan också

kompletteras med ett projekt liknande Ung Arena, för att systematiskt och långsiktigt arbeta med de ungdomar som inte fullföljer sina studier.

Kommunen ska fördjupa samarbetet med grannkommunerna kring socialt förebyggande arbete och fältverksamhet, särskilt vid större evenemang där ungdomar rör sig över kommungränserna.

Elevhälsans hälsofrämjande och förebyggande arbete ska stärkas upp med ett elevhälsoteam i kommunen som jobbar både förebyggande och uppföljande för att främja en trygg vardag för barn och unga både i skolan, i hemmet och online.

### **Trygga miljöer ger ett tryggt samhälle**

Trygghetsvandringar ska genomföras årligen i både skolor och offentliga miljöer, i samarbete med elever och personal, hyresvärdar, hyresgästföreningar och lokala näringsidkare i syfte att identifiera och åtgärda otrygga platser.

Nolltolerans mot klotter, skadegörelse och nedskräpning ska etableras i kommunen. Detta kan förverkligas genom ett samverkansavtal mellan kommunens förvaltningar, kommunala bolag och lokalt näringsliv samt en enkel och tillgänglig funktion på kommunens hemsida där invånarna kan rapportera in sådana händelser.

Ett lokalt brottsförebyggande råd bör etableras för att samla kunskap, initiera förebyggande insatser och fungera som remissinstans i kommunens övergripande trygghetsarbete.

Fler skolor och andra strategiskt viktiga platser i kommunen bör utrustas med övervakningskameror eller "störningslarm" för att bidra till ökad trygghet genom att motverka droghandel eller annan allvarlig brottslighet.

Det kommunala bostadsbolaget bör få i uppdrag att utreda om platssamverkan eller BID (Business Improvement Districts) kan vara en lämplig metod för trygghetsarbete i särskilda områden.

Närvaron av kommunala ordningsvakter ska utökas i områden som har behov av detta. Detta skapar bättre flexibilitet och möjliggör snabbare insatser där behov finns.

### **Organiserad brottslighet ska tryckas tillbaka**

Kommunen ska utreda möjligheten att inrätta en funktion med ett koncernövergripande ansvar för att förebygga och bekämpa välfärdsbrottslighet. Fokus bör ligga på områden som ekonomiskt bistånd, föreningsbidrag, assistansersättning samt kommunens uthyrning av lokaler.

Ett webbformulär för att anonymt anmäla misstänkta bidragsbrott bör finnas på kommunens hemsida.

Kommunen tillsammans med andra myndigheter ska genomföra samordnade tillsyner mot misstänkta verksamheter.

Kommunen ska utreda hur de kan stötta invånare i frågor som rör digital trygghet, till exempel bedrägerier, identitetskapning och skydd av personlig information.

Kommuner och regioner ska inkludera prostitution och människohandel i sitt brottsförebyggande arbete samt säkerställa att berörda medarbetare får stöd i arbetet.

### **Inga skattepengar till föreningar med odemokratiska värderingar**

Kommunen ska säkerställa att kommunala bidrag och stöd inte beviljas till organisationer som kan kopplas till odemokratiska värderingar eller utländska aktörer med antidemokratiska eller terroranknutna intressen.

Kommunens skattemedel ska främja föreningsverksamhet som värnar demokrati, samhällsgemenskap och våra grundläggande värderingar.